

BOERE SE OUDERDOM IS NIE 'N KRISIS

DEUR

DR PHILIP THEUNISSEN

In 'n mediaberig van 2012 word Dr Theo de Jager, toe vise-president van Agri SA, aangehaal waarin hy beweer dat Suid-Afrikaanse boere gemiddeld 62 jaar oud is. By gebrek aan betroubare statistiek word hierdie syfer nou algemeen aanvaar wanneer boere se ouderdom ter sprake kom. In samehang hiermee word daar ook aangevoer dat boerdery nie aantreklike loopbaangeleenthede vir jong mense bied nie en dat boere klaarblyklik hulle kinders ontmoedig om plaas toe te kom. Die land stuur gevolglik op 'n ōkrisis af omdat sy mense binnekort van 'n klomp ou en fisies verswakte boere vir voedsel afhanklik gaan wees.

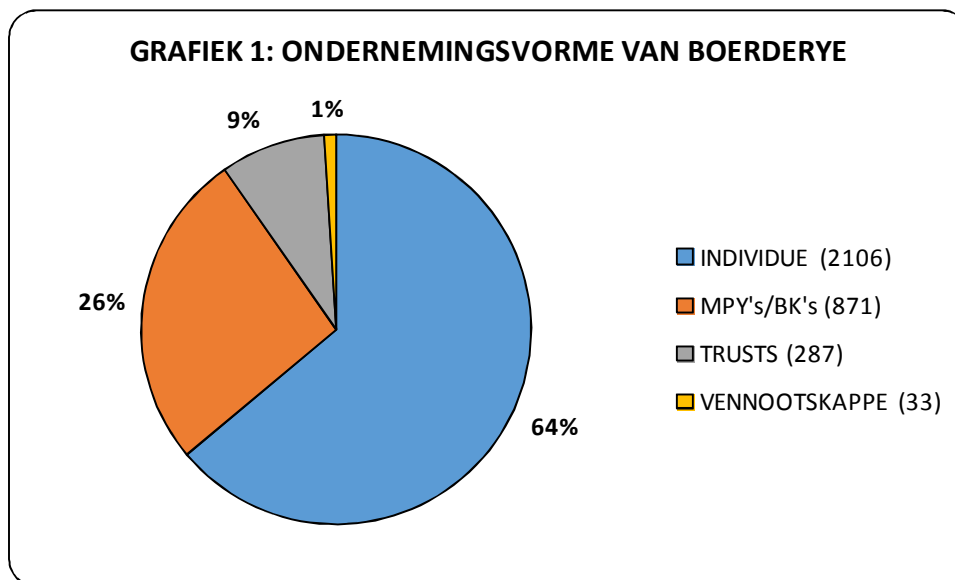
Internasionale statistiek is ook nie baie bemoedigend nie. Die 2012 landbousensus van die *United States Department of Agriculture* toon aan dat Amerikaanse boere gemiddeld 58 jaar oud is en dit is ook van die hoogste in enige beroep in die VSA. Daar word verder beweer dat die helfte van dié land se boere binne die volgende dekade moet aftree en dat daar baie min jong mense is wat daarin belangstel om hierdie boerderye oor te neem. Gebaseer hierop, moet plase onvermydelik in die hande van groter boerderymaatskappye val of kan dit alternatiewelik vir byvoorbeeld gholflangoede aangewend word.

Asof die hoë gemiddelde ouderdom nie alreeds genoeg is nie, word daar ook beweer dat dié gemiddeld oor die afgelope 30 jaar toegeneem het en in die toekoms ook steeds gaan styg. So, as ons die syfers genoeg martel sal dit uiteindelik gedwing kan word om 'n bekentenis oor 'n dreigende voedselkrisis te maak!

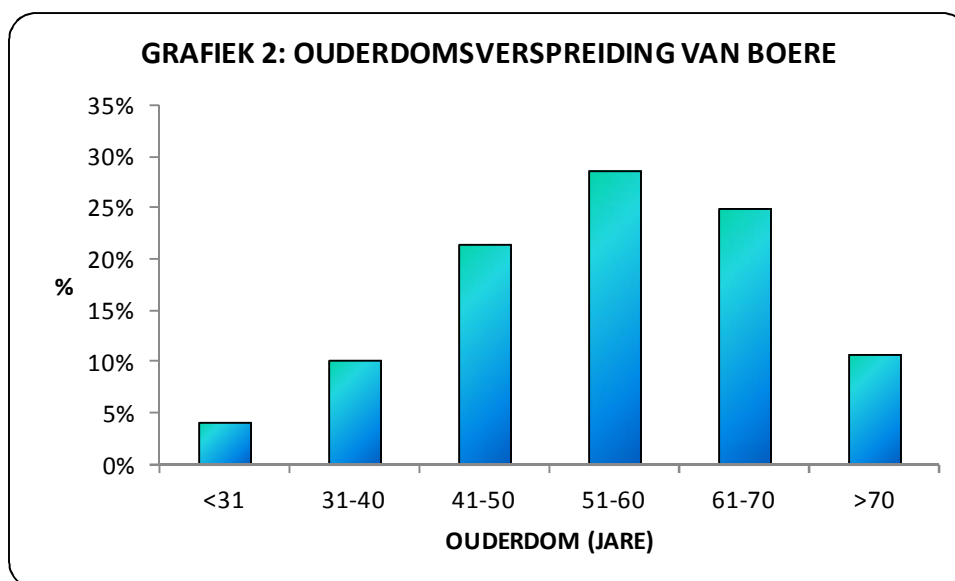
Betroubare syfers

Soos reeds genoem, bestaan daar nie amptelike statistiek oor Suid-Afrikaanse boere se ouderdom nie. Die Departement van Landbou se syfers maak net voorsiening vir boerdery-eenhede en nie vir boere, of dan prinsipale van boerderye, nie. As ons dus nie eers weet hoeveel boere daar in die land is nie kan daar ook geen akkurate aanname oor hulle ouderdom gemaak word nie.

Vir die doeleindes van hierdie artikel word daar goedgunstiglik van VKB en NTK se ledelyste gebruik gemaak om ten minste dan net van hierdie boere se ouderdomme 'n profiel te probeer bepaal. Selfs hierdie inligting moet met versigtigheid hanteer word want daar kan eerstens nie bepaal word wie van hierdie lede wel aktief boer nie en tweedens kan daar ook duplisering wees waar 'n persoon self 'n lid is maar ook deur middel van 'n trust, maatskappy of vennootskap as 'n lid geag kan word. Met dit inaggenome, word die gegewens van 'n aangesuiwerde ledelys van VKB en NTK in Grafiek 1 aangetoon.

Na raming is daar 3 297 hoofde van VKB en NTK wat as boerderye geag kan word. Hiervan is 64% individue, 26% is maatskappye en beslote korporasies (BKØ), 9% is trusts en 1% is vennootskappe. Tensy die prinsipale van die regspersone bekend is, kan hulle ouderdom nie bepaal word nie en word dit dus buite rekening gelaat. Die 2 106 individue se ouderdomme is wel bekend en dit word verder in Grafiek 2 ontleed.

Die grootste getal lede van VKB en NTK, naamlik 29%, is 51 tot 60 jaar oud. Daarnaas is 25% van hulle 61 tot 70 jaar oud. 11% is ouer as 70 jaar terwyl slegs 4% 30 jaar en jonger is. Die gemiddelde ouderdom van hierdie groep boere is 55 jaar (nie op grafiek aangedui nie). Op die oog af is VKB en NTK se boere dus ook aan die ou kant maar hulle is steeds drie jaar jonger as die gemiddelde Amerikaanse boer en sewe jaar jonger as die mediaberigte se beweerde 62 jaar.

Krisis

Professor Carl Zulauf van die Department van Landbou, Omgewings- en Ontwikkelingsekonomie van die

Ohio State University, sê dat ouerwordende boere ñ feit is maar voeg by dat dit al die afgelope 30 jaar, en selfs langer, die geval is. Hy is egter van mening dat dit ook in ander sektore van die arbeidsmag gebeur en nie so uniek aan landbou is nie. Hy voer aan dat die rede vir ouer boere toegeskryf kan word aan die feit dat boerdery al meer kapitaalintensief raak en dat dit gevolglik langer duur om genoeg kapitaal te akkumuleer om ñ lewensvatbare boerdery te onderhou. Hy is van mening dat landbou geen probleme sal ondervind om mettertyd sy verouderende boere te vervang nie en dat daar gevolglik nie ñ krisis bestaan nie.

Suid-Afrika se eie bevolkingstatistiek strook tot ñ mate met prof. Zulauf se siening. Volgens 2015 se amptelike skatting was die lewensverwagting van Suid-Afrikaners in 2002 54.6 jaar. Dit het in 2015 tot 62.5 jaar verhoog. Die hele bevolking word dus ouer en dit verleng uiteraard ook die ekonomiese lewensduur van die mense.

Die ouderdom van boere word derhalwe as ñ krisis geprojekteer van iets wat nie ñ krisis is nie. Daar is ander groter krisisse waarop afgestuur word. Projeksies van die Suid-Afrikaanse bevolking en landboukapasiteit kan soos volg saamgevat word:

- Oor slegs 20 jaar, in 2035, sal die huidige bevolking met 38% tot 70 miljoen aangroei;
- Teen die huidige tempo van verstedeliking sal 52.6 miljoen (75%) Suid-Afrikaners in 2035 in stede bly;
- Die gevolge van mynbou en verstedeliking lei tot ñ verlies aan landbou se produksievermoë, veral die verlies aan hoë potensiaal landbougrond in Mpumalanga;
- Indien die bevolking in 2035 tot 70.1 miljoen toeneem en daar is terselfdertyd ñ afname van 5 miljoen hektaar kommersiële landbougrond oor hierdie tydperk, is daar slegs 1.1 hektaar landbougrond per lid van die bevolking beskikbaar om aan sy voedsel- en veselbehoefte te kan voldoen. Dit is tans nog 1.6 hektaar.

Die ouerwordende kommersiële boere van Suid-Afrika hou allermins die grootste bedreiging vir voedselsekureit in. Die oplossing vir die ander dreigende krisisse lê juis daarin dat dit met ervare en deurwinterde boere aangepak kan word.

Opvolgers

Die vernaamste rede waarom dit op die oog af lyk of boerdery nie vir die jonger geslag na ñ aantreklike loopbaan lyk nie is die kapitale beperking wat daar bestaan om te kan begin boer. Grondpryse het die afgelope tien jaar met 1 000% gestyg en 100 hektaar gaan tans in die omgewing van R2 miljoen kos. ñ Basiese stel trekkers en implemente gaan ñ verdere R2 miljoen kos. Daarby is die direkte koste om byvoorbeeld 100 hektaar mielies te plant in die omgewing van R700 000.00. Met ñ verdere R300 000.00 se oorhoofse uitgawes gaan ñ jong boer wat 100 hektaar mielies wil plant dus ten minste R5 miljoen se aanvangskapitaal tot sy beskikking moet hê.

Dit is dus feitlik onmoontlik om op eie stoom ñ boerdery te kan begin. Die beste, en moontlik enigste, manier van toetreding is wanneer ñ jong voornemende boer deel van ñ ouer boer se erfopvolgingsplan is. ñ Ontleding van COMPUTUS se deelnemende groep boere in die Oos-Vrystaat gee ñ aanduiding tot watter mate jong boere reeds deel van ouer boere se opvolging is. Hierdie resultate word in die Tabel vervat.

TABEL: PROFIEL VAN COMPUTUS SE BOERE

Beskrywing	Getal	%
Boerderye	32	100%
- Eenmansake	13	40.6%
- Maatskappye/BK's	13	40.6%
- Trusts	6	18.8%
Prinsipale	32	100%
- Gemiddelde ouderdom	54	-
- Oudste	79	-
- Jongste	33	-
Opvolgers	12	38%
- Gemiddelde ouderdom	32	-
- Oudste	42	-
- Jongste	24	-
Tersiëre opleiding	10	83%

Daar is 32 deelnemende boerderye in COMPUTUS se groep Oos-Vrystaatse boere. Daarvan is 13 (40.6%) eenmansake, 13 (40.6%) word as maatskappye en BK's bedryf terwyl 6 (18.8%) in die vorm van trusts bedryf word. Die gemiddelde ouderdom van die prinsipale, ongeag die ondernemingsvorm, is 54 jaar oud. Die oudste boer is 79 jaar oud terwyl die jongste 33 jaar oud is.

By 12, oftewel 38%, van hierdie boerderye is daar jong boere as opvolgers by betrokke. Hulle gemiddelde ouderdom is 32 jaar terwyl die oudste 42 en die jongste 24 jaar oud is. Tien van hierdie opvolgers, naamlik 83%, beskik oor tersiëre opleiding aan 'n universiteit. Hiervolgens is daar dus geen gebrek aan jong, goedgekwalifiseerde opvolgers vir ouerwordende boere in die Oos-Vrystaat nie.

Vervanging

Die amptelike landbousensus gee geen aanduiding van boere se ouderdom nie en bevat ook geen inligting oor jong opvolgers wat reeds op plase betrokke is nie. Selfs ledelyste van georganiseerde landbou vang nie jong opvolgers op nie omdat dit baie keer nie kostedoeltreffend is om die ledegeld vir beide 'n pa en 'n seun te betaal nie. Daar is gevolglik 'n groot gebrek aan statistiek oor die werklike ouderdom van boere en die voorsorg wat hulle reeds vir hulle eie vervanging getref het. Gebaseer op die inligting in hierdie artikel is die gemiddelde ouderdom van Suid-Afrikaanse boere waarskynlik 55 jaar en is daar wel 'n beduidende groep opvolgers beskikbaar wat gemiddeld 32 jaar oud is en baie goed gekwalifiseerd is om die boerdery te kan oorneem. Daarmee saam is daar ook al op 'n groot skaal strukture soos maatskappye, BK's en trusts in plek om die opvolging te vergemaklik.

Die aanvangskapitaal beperk beslis die toetrede van jong mense in boerdery maar die groep boere in die Oos-Vrystaat is bewys daarvan dat boere meer doen as om net vee en kontantgewasse te produseer. Hulle is ongesiens ook besig om waardige opvolgers vir hulle eie boerderye te kweek wat regstaan om amptelik oor te neem as die ouer boer om welke rede ookal moet uitfaseer.